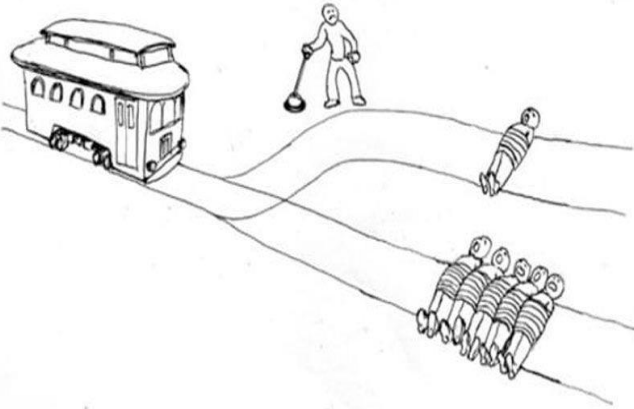

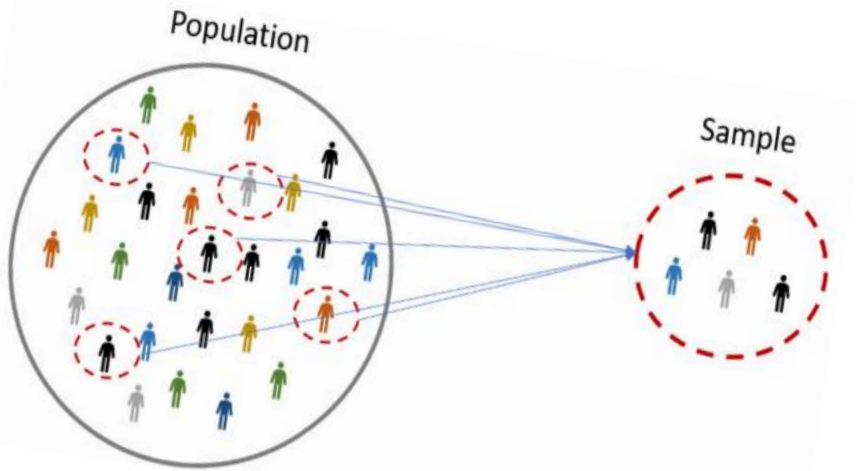
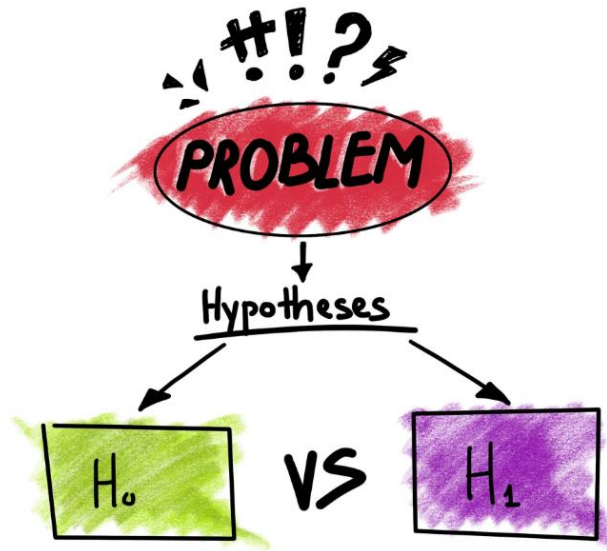
Proje Süreçlerinde Etik

*İstatistik, Danışmanlık, Ölçme ve Değerlendirme Uygulama ve
Araştırma Merkezi*

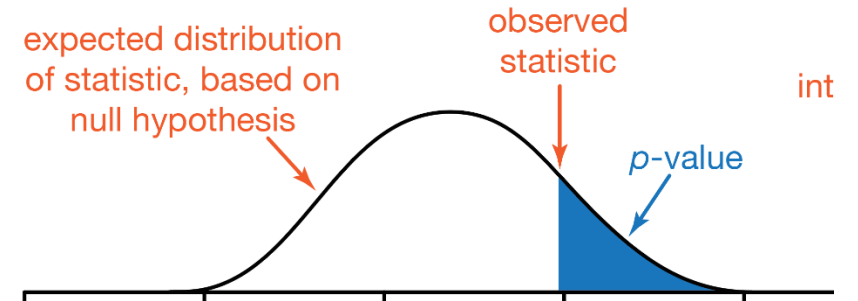
Tramvay Problemi

Öğr. Gör. Dr. Berhan ÇOBAN

reject null hypothesis if $p\text{-value} < \alpha$
 accept null hypothesis if $p\text{-value} > \alpha$

P-Value = 0,051

P-Value = 0,049

Etik Nedir ? Ahlak ile İlişkisi

Etik: Ethos kökeninden gelmekte, töre gelenek alışkanlık

Genel olarak; yarar, iyi, kötü, doğru ve yanlış gibi kavramları inceleyen, bireysel ve grupsal davranış ilişkilerinde neyin iyi neyin kötü olduğunu belirleyen ahlaki ilkeler değerler ve standartlar sistemine etik denir (Hatcher, 2004: 258; Ural ve Kılıç, 2011: 23).

TDK etiği “çeşitli **meslek kolları arasında** tarafların uyması veya kaçınması gereken davranışlar bütünü” şeklinde tanımlarken, **ahlak kelimesini** “bir toplum içinde kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kuralları” şeklinde tanımlamıştır.

Bu iki tanımın çok yakın olduğu görülebilir ancak etik kavramı, sonuçları başka insanları etkileyebilecek eylemleri ve bu eylemlere yön veren düşüncelerle ilgilenirken; ahlak kavramı, toplum içerisindeki bir dizi kurallar kümesini ifade eder.

Etik Dışı Davranışlara Yönlendiren Sebepler

Araştırmacılar proje veya çalışma yürütürken amaç ve hedefler kısmında hipotezlere yer verirler. Çoğu zaman çıktıların analizi hedeflerin gerçekleştirildiği yönünde bir eğilime sahiptir. Etik kaygıların yoğunlaştığı bölge de burası olmaktadır.

Akademisyenlerin etik dışı davranışlara yönlendiren sebepler;

- ❖ Proje almak için yarışma
- ❖ Daha fazla prestij için fazla yayın yapma arzusu,
- ❖ Hızlı yükselme arzusu,
- ❖ Bilim dünyasında tanınma isteği,
- ❖ Doyumsuzluk,
- ❖ Kolaycılığı tercih etme içgüdüğü,
- ❖ Bencillik ve çıkar sağlamak,
- ❖ Parasal destek alınan kurumlardan elde edilen burs, proje ve sanayi desteğini yitirme kaygısı”

(Kansu,1994; Pellegrino ve Thomasma, 1993; Ertekin, Berker, Tolun ve Ülkü, 2002).

Üniversitelerdeki Etik Dışı Davranışlar

- ❖ Öğrencilerin farklı yönlerden sömürülmesi,
- ❖ Öğretimde sorumsuzluk ve özensizlik,
- ❖ Üniversite ya da öğrencilere karşı yükümlülüklerini ihmal etme
- ❖ Adaletsiz atama ve yükselme uygulamaları,
- ❖ Akademisyenlere asılsız suçlamalarla yöneltilen sosyal baskılar,
- ❖ Kişisel ve mesleki ilişkilerde nezaketsiz davranışlar,
- ❖ Akademisyenin sınıfı kişisel değerlerini öğrencilere telkin edebileceği bir forum olarak görmesi,
- ❖ Aşırmacılık ve sahtekarlığa tolerans göstermek,
- ❖ Birlikte yürütülen araştırma projelerinde kıdemli akademisyenlerin, genç akademisyenleri sömürmesi,
- ❖ Öğretim üyelerinin sorumluluk duygusunun yetersiz oluşudur (Callahan, 1982).

Yayın Süreçlerinde Yapılan Etik Dışı Davranışlar

Bilimsel İhmal

Aşıрма (İntihal/Plagiarism)

Değiştirerek yazma:

Kendi kendini intihal

Kopyalama:

Bilimsel bilgi/veri ve düşünce hırsızlığı

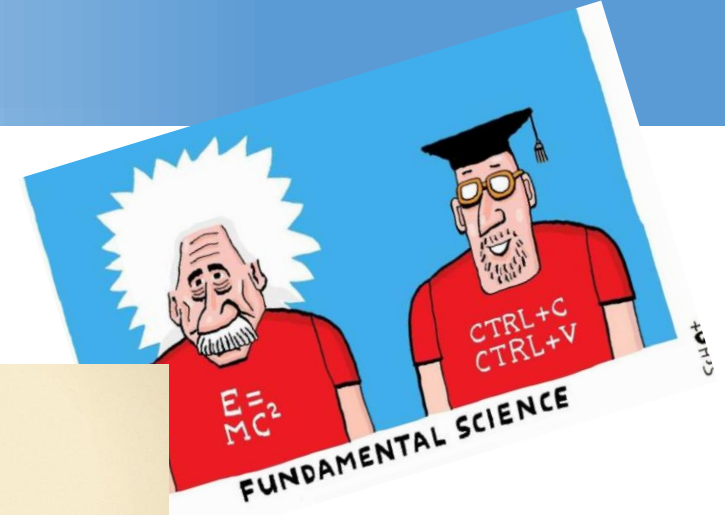
Uydurma/Sahtecilik (Fabrication)

Çarpıtma/Saptırma (Falsification)

Duplikasyon

Bölme/dilimleme

Hayali/Haksız Yazarlık

turnitin®
Hileleri

Proje Yaparken Nelere Dikkat Edilmeli

- Projelerde telif hakkını ellerinde tutan kişiler ile gerektiğinde görüşmeler yapılmalı ve izinleri alınmalıdır.
- Proje süreçlerinde katkı sağlayan kişiler, kuruluşlar belirtilmelidir.
- Yaptığınız bir projede belirli kişilere görüşme formu, anket vb. araçlar ile yazılı veya sözlü kayıt aldığınız durumlarda onların kişisel bilgilerini ve verilerini proje veya bilimsel araştırma hariç başka hiçbir yerde kullanılmamalı ve paylaşılmamalı.
- Kendisine ait olmayan, sonuçlandırılmış ya da devam etmekte olan başka bir çalışma proje olarak sunulmamalıdır.
- Projede başka kişilerin ifadeleri, buluşları veya düşünceleri kaynak göstermeksizin (kendisine aitmiş gibi) kullanılmamalıdır.
- İnsan ve canlı hayvan içeren projelerde ilgili yönergelerde yer alan etik kurallara uyulmalıdır.

Proje Yaparken Nelere Dikkat Edilmeli

- *Araştırmada kullanılması planlanan anketi/ölçeği geliştiren kişilerden gerekli kullanım izinlerinin varsa telif haklarının alınması gereklidir.*
- *Paydaşların haklarına, çalışma biçimlerine takım içi rollerine saygılı olmak.*
- Araştırma bir veya birkaç kurumdan/kuruluştan veya kişiden **mali destek alınarak yürütülmüşse** bu araştırmanın sonuçlarıyla ilgili tüm yayınlarda mali destek vermiş olan kurum/kuruluş ve kişiler eksiksiz olarak belirtilmelidir. Mali destek veren kurumların veya kişilerin adlarının belirtilmesini istememeleri, etik açıdan kabul edilemez.
- Bilimsel araştırma için sağlanan veya ayrılan kaynakları, mekânları, imkânları ve cihazları amaç dışı kullanılmamalı
- Proje çalışmalarından üretilecek her türlü yayındaki **yazar adları ve sıralaması** proje yürütücüsü tarafından belirlenir. Projelerde ortak yazarlık gereklerini yerine getirmemesine karşın bir kişinin adının çeşitli nedenlerden dolayı (baskı uygulanması, çıkar beklentisi, hatır ilişkisi vb.) ortak yazar olarak yazılması, etik açıdan kabul edilemez bir durumdur.

İKÇU ETİK KURULLAR KOORDİNATÖRLÜĞÜ

Birçok kurum, dergi, üniversite etik kodlar, kurallar üretmiştir. Örneğin bir dergi hakemler için ayrı yazarlar için ayrı etik kurallar geliştirmiş olabilir

İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ YÖNERGESİ

BİRİNCİ BÖLÜM Amaç, Kapsam, Dayanak, Tanımlar

Amaç

Madde 1 – (1) Bu yönergenin amacı, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi'nin birimlerinde her tür bilimsel araştırma, çalışma, yayın ve etkinliklerde uyulması gereken bilim etiği kurallarını ve Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun görev, yetki, sorumluluk ve çalışma usullerini belirlemektir.

Kapsam

Madde 2 – (1) Bu yönerge,

a) (Değişik 10.04.2018 tarihli 2018/4 sayılı Senato Kararı) İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi merkez yönetimindeki mevzuatın hazırlanması, yürütülmesi ve değerlendirilmesi aşamalarında ve sınırları dışında gerçekleştirilen

YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ YÖNERGESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak

Amaç

Madde 1 - (1) Bu Yönerge, bilimsel araştırma, çalışma, yayın ve etkinliklerde uyulması gereken etik kurallarını ve yükseköğretim kurumlarının kendi bünyelerinde oluşturacakları bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarının görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

Kapsam

T.C. İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ Sosyal Araştırmalar Etik Kurulu Yönergesi Taslağı

BİRİNCİ BÖLÜM Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1- (1) Bu yönerge; Sosyal Araştırmalar Etik Kurulu'nun görevlerini ve çalışma şeklini düzenler.

Kapsam

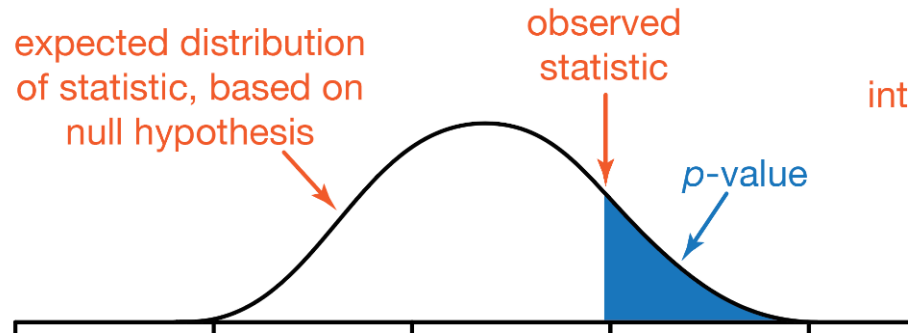
Madde 2- Bu Yönerge;

1) Sorumlu araştırmacısının İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi mensubu olduğu sosyal araştırmaları ve bununla ilgili her türlü bilimsel araştırma, çalışma, yayın, eğitim-öğretim, z, etkinlik, bilimsel araştırma ile desteklenen ve/veya yürütülen bilimsel araştırma projeleriyle ilgili araştırma etiği konularının değerlendirilmesi ve araştırmanın etik açıdan uygun olup olmadığı konusundaki işlemleri kapsar.

<https://etikkoor.ikcu.edu.tr/S/16617/iletisim>

Ne Yapılabilir ?

reject null hypothesis if $p\text{-value} < \alpha$
accept null hypothesis if $p\text{-value} > \alpha$

- ☐ Örneklem genişlet, yenile
- ☐ Hata düzeyini değiştir
- ☐ Farklı yöntemler dene
- ☐ Varsayımları kontrol et

Proje Değerlendirme, Yaygınlaştırma ve Sonuç

Değerlendirme Kriterleri neler olmalı?

- Uygunluk(İlgililik)
- Etkinlik
- Etkililik
- Sürdürülebilirlik

Proje Değerlendirme

➤ Uygunluk(İlgililik)

- ✚Proje belirlenen sorunlara ne kadar cevap veriyor? Ortaya konulan ihtiyaçları başarılı bir şekilde ele alıyor mu?
- ✚Mantıksal çerçevenin içeriği ve uygunluğu?
- ✚ Bütçe-faaliyet uygunluğu?

➤ Etkinlik

- ✚En etkin uygulama yöntemi kullanıldı mı? Proje faaliyetleri; kullanılan yöntem, maliyet etkin mi?
- ✚ Projenin yönetimi (finansal, idari, teknik, risk,...) iyi hazırlanmış ve iyi uygulanmış mıdır?
- ✚ paydaşlara iletişim ve işbirliği yeterli düzeyde midir?
- ✚Öngörülen çıktılar üretilebildi mi?

Proje girdileri ekonomik olarak kullanıldı mı ? Maliyet verimliliği

Proje Değerlendirme

➤ Etkililik

- ✚ Proje faaliyetleri, genel ve özel amaçlara ulaşılmasına ne kadar katkı sağladı?
- ✚ Planlanmış olan hedeflere ve amaca ne kadar ulaşıldı?
- ✚ Sorunların çözümü ve katma değer yaratmada başarılı oldu mu?
- ✚ Elde edilen faydalar nasıl paylaşıldı?
- ✚ (Proje içeriyorsa) İlgili gruplarda davranış değişiklikleri oluştu mu?

➤ Sürdürülebilirlik

Projenin planlanan çerçeve içinde bitimi sonrasındaki kullanılma kapasitesidir.

Finansal sürdürülebilirlik

Kurumsal sürdürülebilirlik

Politikaların sürdürülebilirliği

Proje Yaygınlaştırma

Yaygınlaştırma, proje boyunca gerçekleştirilmesi gereken **tanıtım ve farkındalık** yaratma sürecidir. hem proje süresi boyunca hem de proje bittikten sonra **hangi sonuçların neden, nasıl, ne zaman ve kime** yaygınlaştırılacağını kapsamalı ve bu stratejisi tüm ortakların sorumluluğunda olmalıdır.

Yaygınlaştırma, bir projenin temel sonuç/çıktılarını özellikle nihai kullanıcılar, ilgili hedef kitle ve karar alıcılar gibi ana aktörlere görünür kılmakla ilgilidir.

- ❖ Ne tür yaygınlaştırma faaliyetleri planlanıyor?
- ❖ Yaygınlaştırma faaliyetlerinin hedef kitlesi kimdir?
- ❖ Hedef kitleye en uygun iletişim kanalları nelerdir?

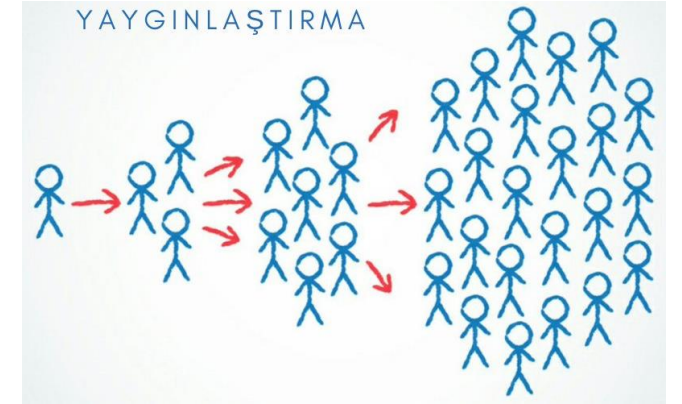

Proje Yaygınlaştırma

Proje başarıyla gerçekleştirildiği takdirde proje çıktılarıyla

- + nitelikli akademik yayın,
- + patent/tescil, yeni model ve algoritmalar,
- + lisans,
- + yeni şirket ihdas etme,
- + nitelikli araştırmacıların yetiştirilmesi,
- + yeni projelerin hayata geçirilmesi,
- + proje çıktılarının farklı bilim/teknoloji alanlarında uygulanmaya başlaması

gibi çıktıların elde edilmesi projenin yaygın etkisini ifade etmektedir.

Toplumsal sorunları çözmede, ticarileşmede, ilgili alanda ülkenin dışa bağımlılığını azaltarak rekabet ile itibarı artırıyor ve parasal olarak ölçülebiliyorsa «**ekonomik bir katkı**», ya da toplumda sosyal refahı yükselterek parasal olarak ölçülemeyen «**sosyal bir katkı**» meydana getirebilir.

Projenin Sonuçlandırılması

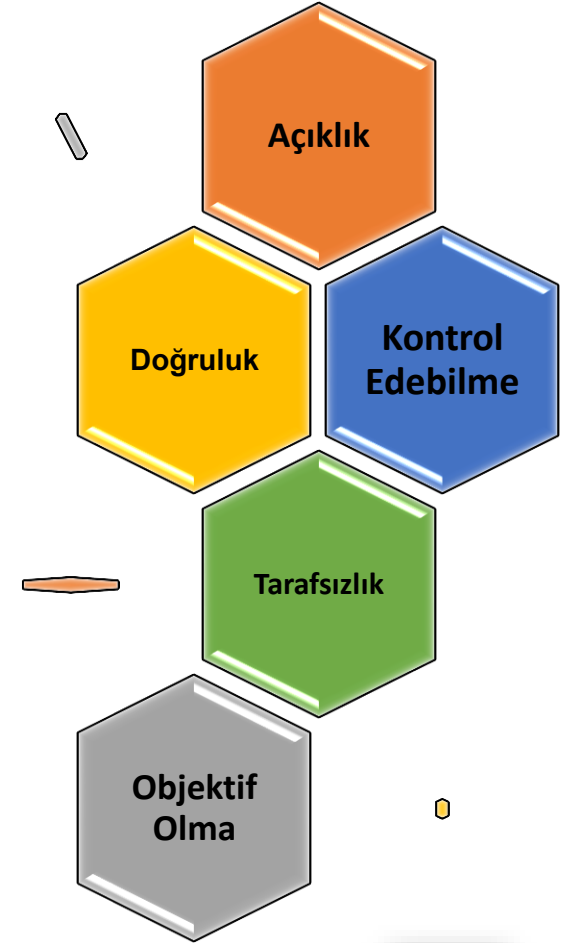
Proje Yönetim Süreçleri

1. Başlangıç
2. Planlama
3. Yürütme
4. İzleme Kontrol
5. Kapanış

Değerlendirilmesinin yapılp doküman haline getirmek

- ☐ Ne elde ettik?
- ☐ Neler kullandık?
- ☐ Nasıl yaptık?
- ☐ Neye etki etti?
- ☐ Kim/kimler faydalandı?
- ☐ Yeni sorun/soru üretti mi?

Sonuç Raporunu Oluştururken

Proje Değerlendirme ve Sonuç

Projenin formatı gereği kılavuzlarda belirtilen şablonlar incelenmeli ve ona göre bir sonuç raporu hazırlanmalı

Proje için formatına uygun sonuç raporu ile birlikte varsa bilimsel makale, kitap niteliğinde yayın veya patent ilgili birimine teslim edilir.

Alt Yapı Projeleri için proje yürütücüsü verilen desteğin ne şekilde sonuçlandırıldığını ve alt yapının nasıl kullanılabilir hale geldiğini gösteren formatına uygun sonuç raporunu hazırlanır.

Referanslar

- Callahan, D. (1982). Should There Be an Academic Code of Ethics? *The Journal of Higher Education*, 53 (3), 335-344.
- Uğurlu, H. (2020). Bilimsel araştırmalarda etik. *Ahi Evran Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 67-78.
- Ural, A. Ve Kılıç, İ., (2011) Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS İle Veri Analizi, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Akça, S. ve Akbulut, M. (2018). Türkiye’deki yağmacı dergiler: Beall listesi üzerine bir araştırma. *Bilgi Dünyası*, 19(2), 255-274. doi:10.15612/BD.2018.695
- Mutlu, G. (2020). Türk akademisyenlerin yağmacı dergilere ilişkin görüşleri: Bir nitel betimsel çalışma. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi – Journal of Qualitative Research in Education*, 8(1), 107-134. doi:10.14689/issn.2148-2624.1.8c.1s.6m
- Kansu, E. (1994). Bilimsel Yanıltma ve Önlenmesi, Dünya’da ve Türkiye’de Bilim, Etik ve Üniversite. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA), Bilimsel Toplantı Serileri, 1.
- Kansu, E. (2012). Bilimsel Araştırma ve Yayınlarda Etik İlkeler. *Multidisipliner Etik Kongresi Konuşma Metinleri*, 50-54 .

DİNLEDİĞİNİZ İÇİN TEŞEKKÜRLER...

Öğr. Gör. Dr. Berhan ÇOBAN

İç Hat: 1960

E-posta: berhan.coban@ikcu.edu.tr

Proje Değerlendirme, Yaygınlaştırma ve Sonuç

Hakem yada Panel Gibi Düşünmek Nasıl Olur ?

Özgün Değer

- Bilimsel
- Entelektüel
- Teknolojik

Yaygın Etkisi

- Yayın olma
- Araştırmacı Yetiştirme
- Yeni Araştırmacılara zemin Hazırlama
- Ekonomik, Kültürel, Sosyal katkı Potansiyeli

Projenin Yapılabilirliği

- Ekip
- Donanım
- Yöntem